

Ersättningsrättsliga frågor

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet 26 motionsyrkanden från allmänna motions-tiden år 2001 i olika försäkrings- och skadeståndsrättsliga frågor. De försäkringsrättsliga spörsmålen gäller överfallsskyddet i hemförsäkringen, könsne-utrala pensionsförsäkringar, småföretagares försäkringsskydd, patientskadela-gen, utvidgat ansvar för trafikförsäkringen, skadeprovsningsnämndernas roll och handläggningen av trafikskadeärenden. De skadeståndsrättsliga frågorna gäller det allmännas skadeståndsansvar, ersättning till butiksägare m.fl. i samband med offentliga arrangemang, införande av en rätt till ersättning för sorg och saknad samt ersättning till enskild för fingerade personuppgifter m.m.

Vissa av de försäkringsrättsliga frågorna har behandlats särskilt av en av utskottet upprättad utvärderingsgrupp för vissa försäkringsfrågor. Inför utvär-deringsgruppen har utfrågningar ägt rum med företrädare för Konsumenternas Försäkringsbyrå, Riksförbundet för Trafik- och Polioskadade, Sveriges För-säkringsförbund samt Finansinspektionen. Den information som framkommit vid utfrågningarna ingår i underlaget för behandlingen av motionsyrkandena i ärendet.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden i huvud-sak med hänvisning till pågående arbete i olika sammanhang på det försäk-rings- respektive skadeståndsrättsliga området.

Till betänkandet har fogats 6 reservationer och 3 särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	5
Utskottets överväganden	7
Försäkringsrättsliga frågor.....	7
Överfallsskyddet i hemförsäkringen	7
Könsneutrala pensionsförsäkringar, m.m.	9
Småföretagares försäkringsskydd	12
Patientskadelagen	13
Utvidgat ansvar för trafikförsäkringen	15
Skadeprovningsnämndernas roll m.m.....	18
Handläggningen av trafikskadeärenden.....	21
Skadeståndsrättsliga frågor.....	26
Det allmännas skadeståndsansvar	26
Ersättning till butiksägare m.fl. vid arrangemang.....	28
Ersättning för sorg och saknad	29
Ersättning för fingerade personuppgifter m.m.....	30
Reservationer.....	34
1. Överfallsskyddet i hemförsäkringen (punkt 1)	34
2. Småföretagares försäkringsskydd (punkt 3)	34
3. Utvidgat ansvar för trafikförsäkringen (punkt 5).....	35
4. Handläggningen av trafikskadeärenden (punkt 7)	36
5. Det allmännas skadeståndsansvar (punkt 8).....	36
6. Ersättning för sorg och saknad (punkt 10).....	37
Särskilda yttranden	39
1. Överfallsskyddet i hemförsäkringen.....	39
2. Patientskadelagen	39
3. Utvidgat ansvar för trafikförsäkringen	39
Bilaga Förteckning över behandlade förslag	41
Motioner från allmänna motionstiden.....	41

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Överfallsskyddet i hemförsäkringen

Riksdagen avslår motion 2001/02:L228.

Reservation 1 (v)

2. Könsneutrala pensionsförsäkringar, m.m.

Riksdagens avslår motionerna 2001/02:L299 och 2001/02:Fi234.

3. Småföretagares försäkringsskydd

Riksdagen avslår motion 2001/02:L222.

Reservation 2 (c, fp)

4. Patientskadelagen

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:L238 och 2001/02:L320.

5. Utvidgat ansvar för trafikförsäkringen

Riksdagen avslår motion 2001/02:MJ423 yrkande 14.

Reservation 3 (kd)

6. Skadeprövningsnämndernas roll m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:L303 och 2001/02:L305.

7. Handläggningen av trafikskadeärenden

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:L283, 2001/02:L323 och 2001/02:Sf376.

Reservation 4 (v, c)

8. Det allmännas skadeståndsansvar

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:L280, 2001/02:L333, 2001/02:N315 yrkande 2.

Reservation 5 (m, c)

9. Ersättning till butiksägare m.fl. vid allmänna arrangemang

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:L202 och 2001/02:L203.

10. Ersättning för sorg och saknad

Riksdagen avslår motion 2001/02:Ju450 yrkande 24 i denna del.

Reservation 6 (fp)

11. Ersättning för kostnader för fingerade personuppgifter m.m.

Riksdagen avslår motion 2001/02:Ju450 yrkande 24 i denna del.

Stockholm den 9 april 2002

På lagutskottets vägnar

Tanja Linderborg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Tanja Linderborg (v), Rolf Åbjörnsson (kd), Marianne Carlström (s), Christel Anderberg (m), Rune Berglund (s), Henrik S Järrel (m), Nikos Papadopoulos (s), Christina Nenes (s), Tasso Stafilidis (v), Kjell Eldensjö (kd), Berit Adolfsson (m), Anders Berglöv (s), Viviann Gerdin (c), Ana Maria Narti (fp), Raimo Pärssinen (s), Petra Gardos (m) och Lars Lilja (s).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet 26 motionsyrkanden från allmänna motions-tiden år 2001 i olika försäkrings- och skadeståndsrättsliga frågor. De försäkringsrättsliga spörsmålen gäller överfallsskyddet i hemförsäkringen, könsne-utrala pensionsförsäkringar, småföretagares försäkringsskydd, patientskadela-gen, utvidgat ansvar för trafikförsäkringen, skadeprövningsnämndernas roll och handläggningen av trafikskadeärenden. De skadeståndsrättsliga frågorna gäller det allmännas skadeståndsansvar, ersättning till butiksägare m.fl. i samband med offentliga arrangemang, införande av en rätt till ersättning för sorg och saknad samt ersättning till enskild för fingerade personuppgifter m.m.

En förteckning över motionsyrkandena finns i *bilagan* till betänkandet.

Den 29 november 2001 beslutade utskottet att påbörja ett utvärderingspro-jekt rörande vissa försäkringsfrågor. Projektet har bedrivits i en särskild ar-betsgrupp. Inom ramen för utvärderingsprojektet har utfrågningar ägt rum med företrädare för Konsumenternas Försäkringsbyrå, Sveriges Försäkrings-förbund, Riksförbundet för Trafik- och Polioskadade (RTP) och Finansin-spektionen.

Konsumenternas Försäkringsbyrå är en stiftelse med Konsumentverket, Finansinspektionen och Sveriges Försäkringsförbund som huvudmän. Byrån har till uppgift att hjälpa och stödja konsumenter i olika försäkringsärenden, som rör konsumenters privata person- och sakförsäkringar. Rådgivningen är kostnadsfri och avser såväl förhållanden och frågor före köp av försäkring som problem och spörsmål som hänför sig till tiden efter köp av försäkring. Samtliga hänvändelser till försäkringsbyrån registreras i en särskild databas. Syftet är bl.a. att fånga upp och i förekommande fall systematisera skilda konsumentproblem samt att informera försäkringsbyråns huvudmän om de problem som identifierats. Försäkringsbyrån får ca 15 000 förfrågningar varje år. En vanlig fråga är barnförsäkringar. Annars gäller de flesta skadeärenden bilförsäkringar.

Sveriges Försäkringsförbund är en ideell förening. Rätt att inträda som medlem i förbundet har försäkringsbolag som har tillstånd att driva försäk-ringsrörelse i Sverige. Efter styrelsens medgivande kan även en förening av försäkringsgivare bli medlem i förbundet. Försäkringsförbundets ändamål är att tillvarata medlemmarnas intressen och deras möjligheter att verka i Sve-rige och utomlands.

Riksförbundet för Trafik- och Polioskadade (RTP) har ca 23 000 medlem-mar och arbetar bl.a. med att påverka beslutsfattare, bedriva opinionsbildning, ta fram informationsmaterial samt initiera och följa forskning inom förbun-dets intresseområden. RTP har lokalföreningar där det finns kontaktpersoner som själva är polio-, whiplash, ryggmärgs-, hjärnskadade eller amputerade.

Enligt förordning (1996:596) med instruktion för Finansinspektionen är *Finansinspektionen* central förvaltningsmyndighet för tillsynen över finansiella marknader, kreditinstitut och det enskilda försäkringsväsendet. De övergripande målen för Finansinspektionens verksamhet är att bidra till det finansiella systemets stabilitet och effektivitet samt att verka för ett gott konsumentskydd.

Utvärderingsgruppen har inte gjort några egna bedömningar eller lämnat egna förslag i de frågor som behandlats. Den information som utvärderingsgruppen erhållit genom utfrågningarna ingår i underlaget för utskottets ställningstaganden till motionsyrkandena i ärendet. Härigenom är utvärderingsprojektet redovisat.

Utskottets överväganden

Försäkringsrättsliga frågor

Överfallsskyddet i hemförsäkringen

Utskottets förslag i korthet

En motion med krav på att undantaget från överfallsskyddet i villkoren för hemförsäkring skall slopas bör avslås. Utskottet förutsätter att frågeställningen övervägs inom ramen för pågående beredning av en ny försäkringsavtalslag. *Jämför reservation nr 1 (v).*

Allmän bakgrund

En privat försäkring uppkommer genom ett avtal mellan försäkringsgivaren och försäkringstagaren. Civilrättsliga regler om försäkringsförhållanden finns i lagen (1927:77) om försäkringsavtal. Försäkringsavtalslagen är tillämplig på bl.a. liv- och pensionsförsäkringar liksom andra typer av personförsäkringar. Civilrättsliga regler om försäkringsavtal finns också i konsumentförsäkringslagen (1980:38). Denna lag innehåller bestämmelser – som mestadels är tvingande till förmån för försäkringstagarsidan – om vissa typer av försäkring som konsumenter tecknar, såsom hemförsäkring, villaförsäkring, reseförsäkring, trafikförsäkring m.m. De båda försäkringsavtalslagarna reglerar försäkringsavtalets ingående och upphörande samt olika allmänna frågor om parternas förpliktelser mot varandra.

På försäkringsområdet pågår sedan länge ett omfattande reformarbete. Försäkringsrättskommittén avlämnade år 1986 delbetänkandet (SOU 1986:56) Personförsäkringslag, vari läggs fram förslag till nya bestämmelser om personförsäkringar som är avsedda att ersätta försäkringsavtalslagens bestämmelser på området. Därefter avlämnade kommittén slutbetänkandet (SOU 1989:88) Skadeförsäkringslag. Inom Justitiedepartementet har härefter skett en omarbetning av Försäkringskommitténs förslag, bl.a. med hänsyn till den internationella utvecklingen och till vad som framkommit vid remissbehandlingen av kommittéförslagen. Resultatet av arbetet har redovisats i departementspromemorian (Ds 1993:39) Ny försäkringsavtalslag, vari föreslås en helt ny lag på området.

I Regeringskansliet pågår beredning av förslag till en ny försäkringsavtalslag som skall ersätta 1927 års lag i ämnet och konsumentförsäkringslagen från år 1980. Avsikten är att den nya lagen skall bli en samlad lag för försäk-

ringsavtalsrätten. Den kommer därför att behandla individuell konsumentskadeförsäkring, företagsförsäkring och personförsäkring, gruppskade- och gruppersonförsäkring samt kollektivavtalsgrundad skade- och personförsäkring.

Motionen

Tanja Linderborg m.fl. (v) anför i motion L228 att många personer som tecknar en hemförsäkring utgår från att försäkringen täcker även skador orsakade av våld i hemmet. I motionen konstateras emellertid att många försäkringsbolag gjort undantag i försäkringsvillkoren för rätten till ersättning när försäkringstagaren utsatts för våld i hemmet av närstående. Detta förhållande utgör en diskriminering mot kvinnor, eftersom det är vanligare att kvinnor utsätts för våld i hemmet av män än tvärtom. I motionen yrkas att regeringen skall återkomma med förslag som innebär att det inte skall vara möjligt att föreskriva sådana undantag i försäkringsvillkoren.

Tidigare behandling

Utskottet behandlade våren 2001 ett par motionsyrkanden med samma inriktning som den aktuella motionen (bet. 2000/01:LU19). Enligt utskottets mening förtjänade de frågeställningar som togs upp i motionerna en närmare belysning. Utskottet förutsatte att ett sådant arbete kommer till stånd inom ramen för det pågående arbetet inom Justitiedepartementet. Med hänsyn till det anförda ansåg utskottet att motionerna inte påkallade någon riksdagens åtgärd, och utskottet avstyrkte bifall till motionsyrkandena.

Utvärderingsgruppen

När det gäller den nu aktuella frågan om överfallsskyddet i hemförsäkringen har *Konsumenternas Försäkringsbyrå* uppgett att en hemförsäkring egentligen består av flera olika försäkringar som kan dels ersätta skador på privat egendom, dels ge ersättning om försäkringstagaren själv skadas eller blir skadeståndsskyldig. Sålunda innefattar en hemförsäkring normalt en personförsäkring vid överfall som kan ge ekonomisk ersättning vid personskada efter misshandel eller våldtäkt. Alla försäkringsbolag har gjort undantag i sina villkor för hemförsäkring när det gäller överfallsskyddet för den situationen att försäkringstagaren blir utsatt för våld i hemmet av närstående. Förutsättningen är att den som utövat misshandeln eller våldtäkten är folkbokförd på samma adress som den skadedrabbade. Undantag gäller normalt också för den situationen att man utan skälig anledning utsätter sig för skaderisk liksom om den skadade varit berusad, dock inte om det är fråga om våldtäkt eller annat sexuellt tvång eller om den skadade kan visa att berusningen saknat samband med våldet. I sammanhanget har det, enligt *Konsumenternas Försäkringsbyrå*, betydelse att det i fråga om sakförsäkring råder kontraheringsplikt, dvs. försäkringsbolaget är skyldigt att teckna en försäkring. Vid olycksfallsförsäkring, som utgör en personförsäkring, finns inte undantag från överfallsskyddet.

Sveriges Försäkringsförbund har, i fråga om överfallskyddet i hemförsäkringen, erinrat om att det är en bärande princip på försäkringsområdet att hemförsäkringen skyddar den försäkrade och hans eller hennes närmaste, som är bosatta på samma adress, men inte för skador man orsakat varandra inom kretsen, t.ex. genom våld. Anledningen till denna princip är bl.a. att det är svårt att utreda sådana försäkringshändelser och att försäkringsbolagets regressmöjlighet skulle leda till att den ekonomiska förlusten stannade i just den krets försäkring är avsedd att skydda. Förbundet har i sammanhanget påpekat att en olycksfallförsäkring kan täcka upp försäkringsbehovet i dessa fall och att möjligheter kan finnas till ersättning från Brottsoffermyndigheten. En särskild försäkring för skador som orsakats av våld i hemmet skulle, enligt Försäkringsförbundet, förmodligen bli dyr med hänsyn till risken för missbruk.

Utskottets ställningstagande

Enligt utskottet mening har vad som framkommit vid utfrågningarna med Konsumenternas Försäkringsbyrå och Sveriges Försäkringsförbund förstärkt behovet av att närmare belysa den frågeställning som tas upp i den nu aktuella motionen. Någon riksdagens åtgärd i förevarande sammanhang är emellertid inte påkallad, utan utskottet förutsätter nu, liksom våren 2001, att överväganden i den berörda frågan kommer till stånd inom ramen för det pågående arbetet inom Justitiedepartementet med en ny försäkringsavtalslag.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion L228.

Könsneutrala pensionsförsäkringar, m.m.

Utskottets förslag i korthet

En motion med krav på åtgärder för att komma till rätta med könsdiskriminerande villkor i pensionsförsäkringar bör avslås. Utskottet utgår från att regeringen och försäkringsbranschen överväger ett förslag från Sveriges Försäkringsförbund. Inte heller en motion med krav på åtgärder mot försäkringsvillkor som är åldersdiskriminerande påkallar, enligt utskottets mening, någon riksdagens åtgärd i detta sammanhang, varför motionen bör avslås.

Allmän bakgrund

I den allmänna debatten har på senare tid förts en diskussion om förekomsten av könsdiskriminerande villkor för pensionsförsäkringar. Mot den bakgrunden beslutade Sveriges Försäkringsförbunds styrelse den 12 december 2000 att uppdra åt en särskild arbetsgrupp att göra en sammanställning av vilka försäkringar som påverkas av om den försäkrade är kvinna eller man samt att belysa hur premierna och förmånerna berörs liksom vilka förändringar som skulle bli nödvändiga om ingen hänsyn tas till den försäkrades kön vid risk-

bedömningen. I arbetsgruppen har ingått representanter för Sveriges Försäkringsförbund, Konsumenternas Försäkringsbyrå, Statstjänstemannaförbundet, Svenska Kommunaltjänstemannaförbundet samt Sveriges Quinnoxråd och Samverkansforum för kvinnor i Sverige. Resultatet av arbetsgruppens arbete har redovisats i en rapport som presenterats den 27 augusti 2001.

I rapporten pekas på att livförsäkringsbolagen i dag som regel tillämpar könsdifferentierade premier vid privat pensionsförsäkring, vilket innebär att kvinnor betalar mer för sin ålderspension än män. Enligt rapporten är det önskvärdt att försäkringsbolagen skapar könsneutrala ålderspensionsförsäkringar i vart fall när det gäller försäkringsprodukter med en utbetalningstid på mellan 5 och 10 år. Arbetsgruppen anser också att en översyn, i syfte att på sikt kunna åstadkomma att även livsvariga försäkringsprodukter blir könsneutrala, görs av de antaganden om livslängd som tillämpas vid premieberäkningen. Försäkringsbolagen bör vidare, enligt rapporten, undersöka möjligheterna att finna metoder för att jämna ut riskerna på andra sätt än att dela in de försäkrade efter enbart kön vid premiesättningen. Arbetsgruppen anser också att informationen kring försäkringarnas olika former av efterlevandeskydd och deras konsekvenser för premiesättningen bör förbättras.

I rapporten understryks att frågan om könsneutrala premier måste lösas i ett internationellt perspektiv och att Sverige i EU-arbetet och i annat internationellt arbete skall verka för en utveckling mot ett allmänt könsneutralt synsätt på försäkringsområdet.

Motionerna

Ulla Hoffman m.fl. (v) anför i motion L299 att pensionsförsäkringar är könsdiskriminerande genom att kvinnor betalar lika mycket i premie som män men får ut ett lägre belopp i pension per månad. Anledningen till detta är, enligt motionen, att försäkringsbolagen i sina beräkningar utgår från en längre medellivslängd för kvinnor. I motionen yrkas ett tillkännagivande om krav på åtgärder för att komma till rätta med denna orättvisa.

Enligt motion Fi234 av Tullia von Sydow (s) sker en åldersdiskriminering i försäkringsvillkoren på så sätt att vissa åldersgrupper, framför allt äldre, är utestängda från att teckna vissa försäkringar, bl.a. på arbetsmarknaden. I motionen yrkas åtgärder mot en sådan diskriminering.

Utvärderingsgruppen

I frågan om könsdiskriminerande pensionsförsäkringar har följande information lämnats vid de utfrågningar som ägt rum inför utskottets utvärderingsgrupp för vissa försäkringsfrågor.

Konsumenternas Försäkringsbyrå har framhållit att frågan om könsdiskriminerande pensionsförsäkringar gäller att kvinnor betalar högre premier jämfört med män för att få motsvarande pension, eftersom kvinnors medellivslängd är högre. Problemet ställs på sin spets vid pensionsförsäkring utan s.k. efterlevandeskydd, som utgör ungefär tio procent av pensionsförsäkringarna. Vid dödsfallsförsäkringar – som ger ett ekonomiskt skydd till anhöriga

eller någon annan som försäkringstagaren valt att sätta in som förmånstagare, om han eller hon skulle dö i förtid – betalar i allmänhet en man mer i premier än en kvinna. Det innebär att vid pensionsförsäkring med efterlevandeskydd, som utgör nittio procent av alla pensionsförsäkringar, neutraliseras den könsdiskriminerande effekt som finns beträffande ”enkla” pensionsförsäkringar.

Sveriges Försäkringsförbund har vid utfrågningen hänvisat till övervägandena och förslagen i förbundets rapport från den 27 augusti 2001. Förbundet har understrukit att det är väsentligt att frågan om könsneutrala pensionsförsäkringar behandlas likformigt inom EU och i Europa i övrigt. Annars är risken stor att försäkringsmarknaden snedvrids.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att vissa av Försäkringsförbundets förslag, bl.a. att Sverige skall verka för könsneutrala premier i EU och internationellt samt att en utredning bör ske om huruvida pensionsrätter för tjänstepensioner skall kunna ingå i bodelning mellan makar och registrerade partner, riktar sig till regeringen. Utskottet utgår från att regeringen överväger dessa förslag vidare i lämpligt sammanhang. Vidare förutsätter utskottet att försäkringsbolagen tar till sig och överväger de av Försäkringsförbundets förslag som riktar sig till försäkringsbolagen, nämligen att bolagen bör skapa könsneutrala ålderspensionsförsäkringar när det gäller försäkringar med kort utbetalningstid och att bolagen bör förbättra informationen kring pensionsförsäkringar.

Med hänsyn till det anförda anser utskottet att någon åtgärd från riksdagens sida för närvarande inte är påkallad i frågan om könsneutrala pensionsförsäkringar. Utskottet föreslår därför att riksdagen avslår motion L299.

Utskottet utgår från att regeringen och försäkringsbranschen är uppmärksam även på frågeställningen om åldersdiskriminerande försäkringar, som tas upp i motion Fi234, och utskottet kan inte se att någon riksdagens åtgärd nu är påkallad.

I sammanhanget vill utskottet peka på att rådets direktiv 2000/78/EG om inrättande av en allmän ram för likabehandling i arbetslivet behandlar olika diskrimineringsgrunder och innehåller bl.a. ett förbud mot diskriminering på grund av ålder. Den 21 december 2000 har regeringen beslutat tillkalla en särskild utredare med uppdraget att föreslå hur direktivet skall genomföras i Sverige och att lämna de förslag till författningsändringar och andra åtgärder som utredningen kan ge anledning till.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion Fi234.

Småföretagares försäkringsskydd

Utskottets förslag i korthet

En motion med krav på åtgärder för att förbättra småföretagares försäkringsskydd bör avslås. Utskottet hänvisar till pågående beredning av en ny försäkringsavtalslag. *Jämför reservation nr 2 (c, fp).*

Motionen

Lena Ek och Birgitta Carlsson (båda c) framhåller i motion L222 att många småföretag, särskilt i storstäderna, inte har något försäkringsskydd alls, därför att vissa försäkringsbolag vägrar att låta småföretagare som drabbats av brott teckna försäkring. Mot denna bakgrund krävs, enligt motionen, en utredning om försäkringsbolagens praxis i nu aktuellt avseende och om småföretagens situation i syfte att förbättra deras försäkringsskydd.

Utvärderingsgruppen

Konsumenternas Försäkringsbyrå har uppgett att det vid företagsförsäkring, dvs. en sakförsäkring som en företagare tecknar för sin verksamhet, inte föreligger någon kontraheringsplikt. Det förekommer därför att försäkringsbolag vägrar att teckna försäkring med en företagare, exempelvis därför att företagaren varit utsatt för många fall av brottslighet. Försäkringsbolagen är skyldiga att anmäla försäkringsfall till ett offentligt skadeanmälningsregister. Bolagen kan söka i registret, t.ex. för att se om en viss företagare förekommer ofta. Syftet med registret är att komma åt försäkringsbedrägerier. Konsumenternas Försäkringsbyrå har vidare uppgett att försäkringsbranschen bör ta ett större ansvar för att se till att ingen kommer i kläm genom ett bristande försäkringsskydd.

Sveriges Försäkringsförbund har påpekat att det, när det gäller småföretagarnas försäkringsbehov, tyvärr är så att vissa typer av verksamhet är mycket skadedrabbade och att försäkringsbolagen helt enkelt inte går med på att försäkra verksamheten eller sätter premien alltför högt. Försäkringsförbundet har betonat betydelsen av skadeförebyggande åtgärder. Förbundet arbetar i ett projekt i samarbete med Svensk Handel som syftar till att ta fram statistik om skadefall bland småföretagare och informationsmaterial beträffande skadeförebyggande åtgärder. Försäkringsförbundet har också framhållit försäkringsmäklarens roll i sammanhanget och att det alltid skall göras en individuell bedömning av varje försäkringsärende.

Enligt *Finansinspektionen* är problemet att vissa småföretagare inte har någon möjlighet att teckna försäkring eller teckna försäkring på rimliga villkor, ett mer generellt problem som gäller riskgruppers försäkringsmöjligheter över huvud taget. Man måste, enligt Finansinspektionen, hålla i minnet att försäkringsbolaget ytterst måste göra en riskbedömning och utifrån den avgöra om det är rimligt för bolaget att meddela försäkring i det särskilda fallet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill för sin del, vilket också betonats vid utvärderingsgruppens utfrågningar, framhålla vikten av att försäkringsbranschen tar sitt ansvar när det gäller småföretagares försäkringsskydd, bl.a. vad gäller förbättrade informationsinsatser om skadeförebyggande åtgärder. I övrigt vill utskottet anföra att den nu behandlade frågeställningen torde omfattas av arbetet i Regeringskansliet med en ny försäkringsavtalslag.

Med hänsyn till det anförda anser utskottet att någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motion L222 inte kan anses erforderlig, och utskottet föreslår att riksdagen avslår motionen.

Patientskadelagen

Utskottets förslag i korthet

Motioner med krav på ändringar i patientskadelagen bör avslås. Utskottet hänvisar till sitt förslag till Riksdagens revisorer att granska patientskadelagen.

Allmän bakgrund

Patientskadelagen (1996:799), som trädde i kraft den 1 januari 1997, innehåller bestämmelser om rätt till patientskadeersättning och skyldighet för vårdgivare att ha en patientförsäkring som täcker sådan ersättning (prop. 1995/96:187, bet. LU27). Lagen bygger i stor utsträckning på den tidigare frivilliga patientförsäkringen men tillhör nu det obligatoriska försäkringssystemet. Patientskadeersättning lämnas för personskador, såväl fysiska som psykiska, som drabbar en patient i samband med hälso- och sjukvård i Sverige. Förutsättningarna för ersättning anges genom en uppräkningslista i lagen av ett antal olika skadesituationer. I korthet kan sägas att ersättning lämnas för skada som orsakas av undersökning, vård och behandling, oriktiga diagnoser, fel hos eller felaktig hantering av medicinska tekniska produkter och sjukvårdsutrustning, smittämnen som överförs i samband med vården och som lett till infektion, olycksfall som inträffat i samband med vården samt oriktig hantering av läkemedel.

Rätten till patientskadeersättning är fristående från skadeståndsrätten, vilket innebär att patienten inte behöver bevisa att skadan orsakats genom att hälso- och sjukvårdspersonalen gjort sig skyldig till fel eller försummelse för att ersättning skall kunna lämnas. I stället sker bedömningen på objektiva grunder. Ersättningen bestäms i huvudsak enligt reglerna i 5 kap. skadeståndslagen.

Enligt huvudregeln åläggs alla vårdgivare, såväl offentliga som privata, en skyldighet att teckna försäkring som täcker ersättningskyldigheten. Ersättningen lämnas av försäkringsgivaren, och för att tillgodose patientskyddsinteressen i sådana fall då en vårdgivare inte fullgjort sin patientförsäkringsplikt

åläggs alla försäkringsgivare som meddelar patientförsäkring ett solidariskt ansvar för ersättningen för skador som inträffar hos vårdgivare som saknat patientförsäkring. Försäkringsgivarna ingår i en patientförsäkringsförening som skall handlägga ersättningsfrågor som rör vårdgivare som inte tecknat försäkring. Vidare skall en patientskadenämnd upprätthållas och bekostas av de i patientförsäkringsföreningen ingående medlemmarna. Nämnden skall på begäran av bl.a. patient, vårdgivare, försäkringsgivare och domstol avge yttranden över ersättningsfall.

Ersättningsbestämmelserna i patientskadelagen, som innebär att även patientens efterlevande kan ha rätt till ersättning, är tvingande till de skadelidandes förmån. Den som vill ha ersättning enligt patientskadelagen kan föra talan om detta vid allmän domstol. Möjligheten för en skadelidande att i stället vända sig mot vårdgivaren med en skadeståndstalan finns dock fortfarande kvar, och patientskadelagen inskränker således inte rätten att föra talan om skadestånd i anledning av inträffad skada.

Patientskadelagen innehåller en preskriptionsregel i 23 §. Enligt första stycket är preskriptionstiden tre år från det att den skadelidande fick kännedom om att anspråket kunde göras gällande. Rätten till patientskadeersättning förloras i vart fall om den skadelidande inte väcker talan inom tio år från den tidpunkt då skadan orsakades. Preskriptionsavbrott kan även ske genom en anmälan till vårdgivaren eller försäkringsgivaren. I andra stycket finns en bestämmelse som syftar till att hindra rättsförlust för den skadelidande när han eller hon väl anmält skadan till försäkringsgivaren men ärendet regleras först sedan treårs- eller tioårsfristen gått ut eller kort tid dessförinnan. Bestämmelsen innebär att om den som vill ha ersättning gjort en anmälan hos vårdgivaren eller försäkringsgivaren inom den tid som anges i första stycket har han eller hon alltid sex månader på sig att väcka talan sedan han eller hon fått del av försäkringsgivarens slutliga ställningstagande i ärendet.

Motionerna

Bengt-Ola Rytter m.fl. (s) anför i motion L320 att patientskadelagen inneburit vissa försämringar i förhållande till den frivilliga patientförsäkringen, bl.a. när det gäller förutsättningarna för ersättning. Motionärerna framhåller att Patientskadenämnden inte beviljar ersättning när det kan antas att en behandling utlöst en latent sjukdom. Enligt motionen bör en översyn göras av patientskadelagen i syfte att garantera patienternas rätt till ersättning.

I motion L238 av Kenneth Lantz (kd) framhålls att det förekommer att patienter drabbas av skador inom sjukvården i form av smittat blod men att de får kännedom om skadan först sedan preskriptionstiden för ersättningskravet gått ut. Mot denna bakgrund bör, enligt motionen, preskriptionsreglerna i patientskadelagen ändras till förmån för patienten. Man bör också, anför det vidare, kunna tolka nuvarande preskriptionsregler förmånligt beträffande patienter som smittats långt tillbaka.

Tidigare behandling

Våren 2001 behandlade utskottet motioner om patientskadelagen med liknande inriktning som de nu aktuella motionerna (bet. 2000/01:LU19). Utskottet pekade på att Riksdagens revisorer då hade inlett en s.k. förstudie angående granskning av patientskadelagen. Studien avsågs bli klar till hösten 2001. Förstudien byggde på ett förslag till granskningsärende till Riksdagens revisorer som lagutskottet lämnat i april 2000. I underlaget till förslaget konstaterade utskottet att patientskadelagen varit i kraft drygt tre år och att någon utvärdering av reformen och närmare undersökning av den praktiska tillämpningen av lagens bestämmelser inte kommit till stånd. Den grundläggande och enkla frågeställningen för en granskning borde enligt utskottet vara om patientskadelagen – både från patienternas och vårdgivarnas utgångspunkter – fungerar på det sätt som var tänkt vid lagens tillkomst (se bilaga 2 till lagutskottets protokoll 1999/2000:26).

Utskottet ansåg att riksdagen, i avbidan på pågående utredningsarbete, inte borde vidta någon åtgärd med anledning av motionerna, och avstyrkte bifall till dessa. Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att Riksdagens revisorer den 27 september 2001 beslutat att inte gå vidare med det av lagutskottet föreslagna granskningsärendet. Skälet härtill var att Socialdepartementet hade för avsikt att inleda en granskning av patientskadelagen under hösten 2001. Såvitt utskottet är bekant har emellertid något sådant arbete ännu inte påbörjats.

Mot denna bakgrund har utskottet den 12 mars 2002 ånyo beslutat att föreslå att patientskadelagen blir föremål för revisorernas granskning (se lagutskottets protokoll 2001/02:19 och 20 samt bilaga 3 till sistnämnda protokoll). Förslaget är identiskt med det som utskottet föreslog revisorererna den 11 april 2000.

Med hänsyn till det anförda anser utskottet att riksdagen inte nu bör vidta någon ytterligare åtgärd med anledning av motionerna L320 och L238. Utskottet föreslår därför att riksdagen avslår motionerna.

Utvidgat ansvar för trafikförsäkringen

Utskottets förslag i korthet

Ett motionsyrkande som förordar ett utvidgat ansvar för trafikförsäkringen bör avslås. Utskottet anser att den fortsatta beredningen av Personskadekommitténs förslag inte bör föregripas. *Jämför reservation nr 3 (kd).*

Allmän bakgrund

Genom trafikskadelagen (1975:1410) åläggs varje motorfordonsägare att ha trafikförsäkring för sitt fordon. Ersättning betalas ur trafikförsäkringen, så snart någon i fordonet skadats. Både förare och passagerare har rätt till ersättning. Dessutom utgår ersättning ur trafikförsäkringen till andra, t.ex. cyklister och fotgängare, som skadas till följd av trafik med fordonet. Full ersättning utgår för alla personskador, oberoende av om någon har skuld till olyckan eller inte. Ersättning till förare och passagerare betalas ur det egna fordonets trafikförsäkring även om skadorna skulle ha uppkommit vid en kollision med ett annat fordon. Om skadorna har orsakats genom vållande i samband med förandet av ett annat fordon, kan det försäkringsbolag som har betalat ut ersättningen kräva den tillbaka från försäkringen för det andra fordonet.

Den ersättning som skall utgå från trafikförsäkringen skall bedömas med ledning av vad som föreskrivs i 5 kap. skadeståndslagen och lagen (1973:213) om ändring av skadeståndslivräntor. Detta innebär bl.a. att trafikskadeersättning till den som orsakats personskada i följd av trafik med motordrivet fordon skall omfatta ersättning för sjukvårdskostnader och andra utgifter, inkomstförlust samt ideell skada. Av 5 kap. 3 § skadeståndslagen följer emellertid att vid bestämmande av ersättning för inkomstförlust skall avräknas förmån som den skadelidande med anledning av förlusten har rätt till i form av ersättning som betalas på grund av obligatorisk försäkring enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller på grund av lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring eller någon annan likartad förmån. Avräkning skall också göras för pension eller annan periodisk ersättning eller sjuklön, om förmånen betalas av en arbetsgivare eller på grund av en försäkring som är en anställningsförmån.

Motionsyrkandet

Enligt motion MJ423 av Lars Gustafsson m.fl. (kd) bör kostnaderna för trafikskadade ligga på trafikförsäkringen. Det skulle, enligt motionen, medföra att försäkringsbolagen blir mer aktiva på trafiksäkerhetsområdet. I motionen begärs att regeringen lägger fram förslag till ändring av trafikförsäkringen i enlighet med det anförda (yrkande 14).

Tidigare behandling

Riksdagen har vid flera tillfällen tidigare behandlat liknande motioner som den nu aktuella. Då frågan behandlades våren 1993 konstaterade utskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande 1992/93:LU35 att motionärernas förslag innebar en genomgripande förändring, inte bara när det gäller det nuvarande trafikförsäkringssystemet, utan också på ett flertal andra områden. Med hänvisning till ett planerat utredningsarbete i syfte att se över möjligheterna att använda trafikförsäkringarna som ett incitament för att förbättra trafiksäkerheten avstyrkte utskottet bifall till de då aktuella motionerna.

Då spörsmålet ånyo aktualiserades motionsvägen våren 1996 hade utskottet erfarit att en arbetsgrupp inom Försäkringsförbundet utarbetat ett förslag angående försäkringsbranschens möjligheter att ta över vissa av de kostnader för trafikskador som i dag det allmänna ansvarar för (bet. 1995/96:LU20). Försäkringsförbundet presenterade arbetsgruppens överväganden i en rapport den 31 januari 1996 som ingetts till Finansdepartementet. Enligt rapporten är det ett realistiskt alternativ att trafikförsäkringsbolagen övertar det ekonomiska ansvaret dels för inkomstförlust vid personskada under yrkesaktiv tid, dels för sådan rehabilitering som syftar till att den skadelidande i största möjliga utsträckning skall kunna bidra till sin försörjning under den yrkesaktiva tiden. Däremot bör enligt rapporten samhället även i fortsättningen stå för sjukvårdskostnaderna. Det utökade ansvaret för trafikförsäkringen bedöms i rapporten få en rad positiva effekter samt skapa större klarhet om trafikens kostnader. Därutöver förbättras möjligheterna att använda försäkringen i trafiksäkerhetsarbetet. I rapporten görs vidare vissa ekonomiska bedömningar om skadekostnadsökningar för försäkringsbolagen och vilka höjningar av trafikförsäkringspremien som skulle behövas.

Utskottet såg positivt på att frågor om försäkringars möjligheter att ge incitament till skadeförebyggande åtgärder aktualiserats i olika sammanhang under senare år. Enligt utskottets mening borde resultatet av den fortsatta behandlingen inom Regeringskansliet av Försäkringsförbundets rapport avvaktas. Utskottet avstyrkte med det anförda bifall till motionen i fråga.

När frågan om ett utvidgat ansvar för trafikförsäkringen åter behandlades av utskottet våren 2001 med anledning av en motion pekade utskottet på Personskadekommitténs uppdrag att se över reglerna om samordningen vid personskada mellan skadestånd, ersättning från offentlig försäkring och ersättning från försäkringar av annat slag (dir. 1999:18). Huvudfrågan för kommittén var att ta ställning till vem som i olika situationer slutligt skall svara för ersättningen till den som drabbats av en personskada. I direktiven anfördes bl.a. att det för vissa verksamhetsområden satts i fråga om det är rimligt att det allmänna svarar för en så stor del av kostnaderna för personskador som är fallet i dag. Kommittén skulle överväga om ansvaret i större utsträckning kan överföras till dem som är upphov till kostnaderna. Enligt utskottets mening fanns det anledning att avvakta det utredningsarbete som sålunda pågick, varför utskottet avstyrkte bifall till den då aktuella motionen (bet. 2000/01:LU19). Riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan nu konstatera att Personskadekommittén avslutat sitt uppdrag genom att i januari 2002 överlämna betänkandet (SOU 2002:1) Samordning och regress – Ersättning vid personskada.

Personskadekommitténs majoritet har stannat för att inte förorda ett utvidgat ansvar för trafikförsäkringen, medan en minoritet uttalar sig för en sådan reform. Sammanfattningsvis konstaterar kommittémajoriteten att en utvidgning av trafikförsäkringens ansvar till att omfatta också en del av vad som nu

täcks av den allmänna försäkringen skulle utgöra ett principiellt betydelsefullt avsteg från socialförsäkringssystemets generella räckvidd. En sådan förändring bör, enligt kommittémajoriteten, inte komma i fråga annat än om mycket betydande fördelar står att vinna. Det kan, anför det, finnas visst fog för uppfattningen att den yrkes- och arbetslivsinriktade rehabiliteringen i dag inte fungerar helt tillfredsställande. Samtidigt är frågan om den framtida rehabiliteringen föremål för utredning och med hänsyn till detta förefaller det kommittémajoriteten mindre lämpligt att nu ta upp frågan om en ändrad organisation av rehabiliteringsverksamheten på ett speciellt område. De främsta fördelar som en överföring av kostnadsansvaret kan medföra är i stället, anför kommittémajoriteten, av statsfinansiell natur. Dessa fördelar utgör, enligt majoritetens mening, inte tillräckligt starka skäl att bryta upp de generella trygghetssystemen.

I en reservation av kommittéledamöter från Moderata samlingspartiet, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet anför bl.a. att om den obligatoriska trafikförsäkringen ges ett utökat ekonomiskt ansvar för personskador i trafiken bör det leda till att medborgarna och det allmänna får en klarare bild av de samlade kostnaderna för sådana skador. Likaså tjänas, enligt reservationen, det eftersträvarsvärda syftet att hänföra verkliga kostnader till det ställe där de hör hemma. Dessutom bör, anför det, försäkringsbolagens intresse öka av att i olika former medverka till att stärka säkerheten i trafiken ju större andel av de samlade skadekostnaderna som belastar försäkringen.

Utskottet anser för sin del att den fortsatta beredningen av Personskadekommitténs betänkande inte bör föregripas genom någon riksdagens åtgärd med anledning av det nu aktuella motionsyrkandet. Utskottet föreslår därför att riksdagen avslår motion MJ423 yrkande 14.

Skadeprövningsnämndernas roll m.m.

Utskottets förslag i korthet

Två motioner vari framförs kritik av skadeprövningsnämndernas roll och sammansättning bör avslås. Utskottet ansluter sig till de bedömningar som tidigare gjorts av Kommittén om ideell skada och av regeringen.

Allmän bakgrund

I princip är det allmän domstol som prövar anspråk på skadestånd för personskada. I den mån skadeståndsanspråket täcks av en försäkring, vilket oftast är fallet, regleras det dock i första hand av försäkringsbolaget. Innan bolaget fattar beslut i ersättningsfrågan skall yttrande i vissa fall inhämtas från en för den aktuella försäkringen gemensam skadeprövningsnämnd. En sådan nämnd utgör Trafikskadenämnden.

Enligt 6 § första stycket trafikförsäkringsförordningen (1976:359) skall samtliga trafikförsäkringsbolag tillsammans med Trafikförsäkringsföreningen

upprätthålla och bekosta en skaderegleringsnämnd, vars reglemente godkänns av regeringen. Denna nämnd, som sedan år 1980 benämns Trafikskadenämnden, inrättades år 1936 sedan det vid en granskning av Försäkringsinspektionen framkommit vissa brister i försäkringsbolagens reglering av trafikskador.

Trafikskadenämndens uppgift är att verka för en enhetlig och skälig skadereglering. Nämnden avger rådgivande yttranden till försäkringsbolag i ärenden om ersättning för personskada från trafikförsäkring. Domstol eller annan myndighet kan också begära yttrande av nämnden.

Enligt 6 § andra stycket trafikförsäkringsförordningen skall, innan skadelidande erbjuds uppgörelse i en sådan viktigare ersättningsfråga som anges i reglementet för Trafikskadenämnden, frågan hänskjutas till nämnden för yttrande. Detta skall ske bl.a. när frågan angår ersättning under invaliditetstid, om den medicinska invaliditeten uppgår till minst 10 % eller, beträffande inkomstförlust, om förlusten per år uppgår till minst ett halvt basbelopp. Oavsett vad frågan angår skall försäkringsbolagen alltid hänskjuta ärenden om personskadeersättning till nämnden för yttrande, om den skadelidande begär det eller särskilda skäl föranleder det.

En skadelidande som inte är nöjd med den uppgörelse som försäkringsbolaget erbjuder efter Trafikskadenämndens yttrande är oförhindrad att vända sig till domstol för att få ersättningsfrågan prövad i rättslig ordning.

Trafikskadenämnden består av en ordförande, fem vice ordförande, tolv lekmannedamöter och tolv bolagsledamöter. Ordföranden och vice ordföranden skall vara lagfarna och ha domarerfarenhet. Bolagsledamöterna skall ha ingående kunskap om och erfarenhet av reglering av personskador. De får inte delta i behandlingen av ärende från ett försäkringsbolag där de är anställda. Ordföranden utses av regeringen. Övriga ledamöter och ersättare för dem utses av Finansinspektionen – på förslag av Trafikförsäkringsföreningen beträffande bolagsledamöterna och på förslag av arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer när det gäller lekmannedamöterna.

På försäkringsområdet finns också ett flertal olika branschgemensamma nämnder som har Sveriges Försäkringsförbund som huvudman. Hit hör bl.a. Ansvarsförsäkringens Personskadenämnd, Livförsäkringens villkorsnämnd, Olycksfalls- och Sjukförsäkringsnämnden samt Rättsskyddsnämnden. Nämndernas utlåtanden är vägledande när det gäller till exempel tolkning av försäkringsvillkor och praxis inom skaderegleringen. Nämnderna avger som regel yttrande på begäran av försäkringsbolag. Försäkringsbolagen är också i de flesta fall skyldiga att låta ett ärende prövas i en nämnd om en skadelidande begär det.

En utförlig redogörelse för skadeprövningsnämnderna finns i Kommittén om ideell skadas slutbetänkande (SOU 1995:33) Ersättning för ideell skada vid personskada (s. 177 f.)

Motionerna

Kenth Högström (s) kritiserar i motion L305 att det i skadeprövningsnämnderna, bl.a. Trafikskadenämnden, finns korporativa inslag genom de intresse-

ledamöter som ingår i nämnderna. Motionären anser att nämnderna bör reformeras och yrkar ett tillkännagivande med denna innebörd.

Samma inriktning har yrkandet i motion L303 av Kenth Högström (s).

Utvärderingsgruppen

Riksförbundet för Trafik- och Polioskadade (RTP) har uppgett att förbundet är relativt positivt inställd till Trafikskadenämnden och dess arbete. RTP ser Trafikskadenämnden som ett praktiskt alternativ till domstolar, som i dag inte utgör en realistisk möjlighet för den skadedrabbade, framför allt på grund av risken att drabbas av höga rättegångskostnader. Förbundet är inte negativt till domstolsprocess som sådan om den kunde göras praktiskt tillgänglig för skadedrabbade i gemen, t.ex. genom ett utökat rättsskydd.

Enligt *Sveriges Försäkringsförbund* har Trafikskadenämnden en mycket viktig roll att spela.

Finansinspektionen har uppgett att inspektionen är kritisk till Trafikskadenämndens roll. Man kan, enligt Finansinspektionen, ifrågasätta att visst slag av personskada försäkringsmässigt skall handläggas i en särskild ordning. Försäkringskollektivet uppfattar i allmänhet Trafikskadenämnden som en stalig myndighet, vilket den inte är. Dess konstitutionella roll är oklar och Finansinspektionens tillsynsmöjligheter diffusa. Enligt Finansinspektionen skulle en bättre ordning vara att i stället för Trafikskadenämnden inrätta en reklamationsnämnd på försäkringsområdet med Allmänna reklamationsnämnden som förebild.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill först peka på att skadeprövningsnämndernas roll samt deras organisation och verksamhet övervägts av Kommittén om ideell skada. I kommitténs slutbetänkande (SOU 1995:33) Ersättning för ideell skada vid personskada konstaterar kommittén att en överväldigande majoritet av anspråk på skadestånd för personskada behandlas av olika rådgivande nämnder som är verksamma på försäkringsområdet, framför allt Trafikskadenämnden och Ansvarsförsäkringens personskadenämnd. Genom detta nämndförfarande erbjuds parterna i skadeärendet möjlighet att på ett förhållandevis enkelt sätt få ledning för bedömningen av deras fall. Mot detta system för att lösa eller förebygga konflikter om personskadeersättning kan, enligt kommitténs mening, någon befogad kritik inte riktas. Kommittén framhåller dock att rättsutvecklingen ytterst bör styras av domstolarna. För att stimulera de skadelidande att i principiellt intressanta fall föra saken vidare till domstol bör, enligt kommittén, nämnderna, när rättsfrågorna är ägnade för prejudikatbildning, avsluta sina yttranden till försäkringsbolagen med en rekommendation till dem att oavsett utgången i en domstolsrättegång stå för såväl sina egna som den skadelidandes rättegångskostnader.

Kommittén om ideell skada anser vidare att skadeprövningsnämndernas organisation och verksamhet bör utvärderas i särskild ordning. Därvid bör övervägas olika frågor om förfarandet vid nämnderna och om deras samman-

sättning. De tabeller och andra schabloner som används i den utomrättsliga skaderegleringen för att bestämma ersättning för ideell skada bör, anför kommittén, fastställas i samverkan mellan alla berörda skadeprövningsnämnder och efter inhämtande av synpunkter från olika intressenter.

Regeringen behandlade skadeprövningsnämndernas roll i proposition 2000/01:68 Ersättning för ideell skada. I likhet med Kommittén om ideell skada såg regeringen många fördelar med det svenska systemet med skadeprövningsnämnder. Detta tvistlösningssystem innebär, framhöll regeringen, tveklöst en stor avlastning för domstolarna. Även för de skadelidande blir kostnaderna, anfördes i propositionen, ofta betydligt högre i en process vid domstol än vid en prövning i skadeprövningsnämnd. Nämnderna främjar enligt propositionen en enhetlig skadereglering. I propositionen anfördes att det från principiell synpunkt kan vara betänkligt om rättsbildningen på ett centralt område inom civilrätten i så liten grad styrs av de allmänna domstolarna. Det är därför, enligt propositionen, positivt att kunna konstatera att Högsta domstolen i ett ökat antal fall under senare år har tagit ställning i olika frågor rörande ideell personskadeersättning.

Sammanfattningsvis anförde regeringen i proposition 2000/01:68 att den delar den bedömning som Kommittén om ideell skada gjort att samspelet mellan domstolar och nämnder fungerar på ett bra sätt i dag och att den nuvarande ordningen är tillfredsställande. Det finns sålunda enligt regeringen inte anledning att genom lagstiftning försöka styra prövningen till domstolarna. Vad som sålunda anfördes i propositionen föranledde ingen erinran från utskottets sida vid behandlingen av propositionen (bet. 2000/01:LU19).

Mot bakgrund av det anförda kan utskottet inte se att ytterligare överväganden i frågan om skadeprövningsnämndernas – och särskilt Trafikskadenämndens – roll för närvarande skulle tillföra särskilt mycket. Utskottet utgår från att regeringen i lämpligt sammanhang överväger förslaget från Kommittén om ideell skada om att nämndernas organisation och verksamhet bör utvärderas i särskild ordning.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna L303 och L305.

Handläggningen av trafikskadeärenden

Utskottets förslag i korthet

Motionsyrkanden med krav på åtgärder för att förbättra de trafikskadades ställning, bl.a. att komma till rätta med långa handläggningstider i trafikskadeärenden, bör avslås. Utskottet hänvisar bl.a. till förslag som framförts till regeringen av Finansinspektionen. *Jämför reservation nr 4 (v, c).*

Allmän bakgrund

Varje år skadas omkring 43 000 personer i trafiken. Den som skadas erhåller till viss del ersättning från det allmänna för vårdkostnader, andra kostnader och inkomstförlust. Därutöver betalas en betydelsefull del från trafikförsäkringen. Merparten av alla trafikskador regleras av försäkringsbolagen. I olika sammanhang har på senare år de långa handläggningstider som ibland uppstår vid regleringen av personskador inom trafikförsäkringen uppmärksammats. Under 1990-talet har, enligt statistik sammanställd av Trafikskadenämnden, andelen ärenden med tidsutdräkt, dvs. skaderegleringsperioden ligger mer än två år tillbaka räknat från dagen då ärendet kom in till Trafikskadenämnden, varit omkring 40 % av det totala antalet ärenden som lämnats in till nämnden varje år.

Mot denna bakgrund har Finansinspektionen på regeringens uppdrag undersökt försäkringsbolagens reglering av personskador inom trafikförsäkringen. Undersökningen har resulterat i en regeringsrapport från den 18 december 1998 (dnr 1736-98-319).

I rapporten anförts att långa handläggningstider hos försäkringsbolagen är ett problem för många personer som blivit skadade i trafiken. Samtliga försäkringsbolag försöker mildra de ekonomiska effekterna genom förskott och a conto-utbetalningar. Den ekonomiska osäkerheten kvarstår dock. Det är därför, framhålls i rapporten, viktigt att i alla delar av skaderegleringen minska handläggningstiderna. I rapporten konstateras att det finns en icke oväsentlig skillnad i handläggningstiderna mellan försäkringsbolagen. I syfte att skapa incitament för försäkringsbolagen att reducera handläggningstiderna förordar Finansinspektionen att branschen offentliggör uppgifter om bolagens handläggningstider. Vidare anser Finansinspektionen att handläggningstiderna skulle kunna reduceras om bolagen vidtog ett antal olika åtgärder, såsom att förbättra kontrollen av skaderegleringen, för att möjliggöra en bättre styrning av verksamheten genom väl definierade riktlinjer och målsättningar och att som ett komplement anlita den privata sjukvården i större utsträckning. Handläggningstiderna skulle, enligt Finansinspektionen, också kunna minskas om branschen utarbetade riktlinjer för när läkarintyg kan avvaras. Vidare anser Finansinspektionen att handläggningstiderna skulle kunna reduceras med sex månader om reglerna för den obligatoriska prövningen i Trafikskadenämnden ändras i ärenden där parterna är överens om den ersättning som skall utgå.

Motionerna

Enligt motion L283 av Ann-Marie Fagerström (s) är handläggningstiderna vid trafikskadeärenden oacceptabelt långa. Den skadade drabbas både psykiskt och ekonomiskt av detta. Motionären framhåller att många trafikskadade starkt ifrågasätter den roll som försäkringsbolagens förtroendeläkare har i skaderegleringen. Mot bakgrund av det anförda bör regeringen så snabbt som möjligt tillsätta en utredning om hur trafikskadeärenden handläggs i syfte att minska handläggningstiderna. Utredningen bör också se över förtroendeläkarnas ställning.

Även Kent Högström (s) anser i motion L323 att handläggningstiderna i trafikskadeärenden måste förkortas och att regeringen bör vidta åtgärder i detta syfte.

Viviann Gerdin (c) kritiserar i motion Sf376 försäkringsbolagets egna läkares roll i skaderegleringsprocessen. En utredning bör, enligt motionären, tillsättas som uppmärksammar och ser över dels förtroendeläkarnas beroendeställning gentemot försäkringsbolaget, dels deras medicinska ansvar och dels vilken vikt som i skaderegleringsprocessen tillmätts förtroendeläkarnas bedömning jämfört med den behandlande läkarens.

Utvärderingsgruppen

Enligt *Konsumenternas Försäkringsbyrå* bör utan vidare kravet på Trafikskadenämndens prövning kunna avskaffas i de fall parterna är överens om ersättningen. En annan åtgärd i syfte att förkorta handläggningstiderna kan vara att införa en rätt för försäkringstagaren att vid svåra skador alltid få biträde av advokat, vars arvode betalas av försäkringsbolaget. Konsumenternas Försäkringsbyrå har också ansett att Finansinspektionen bör förbättra sin tillsyn över försäkringsbolagens handläggning av trafikskadeärenden. Enligt byrån måste man beakta att det i trafikskadeärenden många gånger rör sig om komplicerade skadeförlopp och att det finns fog för att avvakta med slutliga ställningstaganden från försäkringsbolagens sida med hänsyn till hur invaliditeten utvecklar sig. Whiplashskador är svårbedömda enligt läkarvetenskapen. Försäkringsbyrån har i sammanhanget pekat på möjligheterna till förskott från försäkringsbolagen. Enligt *Konsumenternas Försäkringsbyrå* är det självklart att i princip ingen åtskillnad skall göras med avseende på den vikt som tillmätts den behandlande läkarens bedömning och försäkringsbolagets läkares bedömning av ett skadefall. Byrån har inte fått uppfattningen att försäkringsbolagens läkare allmänt sett skulle "sitta i knäet" på bolagen.

Riksförbundet för Trafik- och Polioskadade (RTP) har upplyst att varje år drabbas uppskattningsvis 10 000 personer av en whiplashskada. Det kan vara svårt att diagnosticera en sådan skada eftersom skadan oftast inte går att upptäcka med röntgen. Varje år får ca 120 personer i Sverige ryggmärgsskador till följd av olycksfall. Ett stort problem är, enligt RTP, att försäkringsbolagen har blivit allt restriktivare med att bevilja den skadedrabbade ombud i försäkringsärenden, vilka betalas av försäkringsbolaget. Från och med den 1 oktober 2001 finns möjligheten till ombud inte kvar i bolagens försäkringsvillkor. Numera är det i princip endast fall med ryggmärgsskada där bolagen går med på ombud. Beträffande fall där diagnosen är svårare att fastställa beviljas numera sällan biträde av ombud. Det är, enligt RTP, mycket olyckligt, eftersom dessa fall utgör de svåraste försäkringsärendena där biträde av ett ombud verkligen skulle behövas. Handläggningstiderna hos Trafikskadenämnden utgör, enligt RTP, inte något stort problem. Tidsutdräkten är ett större problem beträffande försäkringsbolagens handläggning. Mer än hälften av alla skadeärenden tar fem år eller mer att handlägga. Det är, enligt RTP:s uppfattning, främst kvinnor som drabbas av de långa handläggningstiderna.

Män har, generellt sett, större förmåga att göra sig gällande i skadeärenden. Över huvud taget skulle, har RTP vidare anfört, handläggningstiderna vara ett mindre problem om den skadedrabbade fick förskott på ersättningen. I dag beviljas inte förskott, vilket, i kombination med de långa handläggningstiderna, på kort tid kan medföra att en person tappar fotfästet i tillvaron. RTP har uppgett att förbundet i och för sig inte ifrågasätter att försäkringsbolagen använder sig av egna läkare vid skadebedömningen. Felet är att dessa läkare inte utför sina uppdrag under läkaransvar och inte står under Socialstyrelsens tillsyn. Föredragande i skadeärenden inför läkarna är anställda i bolaget. En nackdel är också den summariska bedömning som sker. RTP kan visa på fall där läkare i genomsnitt använder endast drygt 3 minuter per skadeärende hos försäkringsbolag. Med tanke på de mycket avgörande bedömningar som det är fråga om, är detta inte acceptabelt. Läkarna behöver heller inte motivera sina ställningstaganden, vilket gör det svårare att angripa dem.

Sveriges Försäkringsförbund har noterat en galopperande utveckling av antalet trafikskadade. Utvecklingen är oroväckande. Hälften av fallen utgörs av whiplashskador. Förbundet kommer att ägna sitt kommande årsmöte helt åt denna skadetyper. Det krävs ett ansvarstagande från alla berörda – försäkringsbolagen, Vägverket, bilindustrin m.fl. – för att komma till rätta med dessa skador och för att åstadkomma en bättre hantering av skadefallen. Förbundet har vidare uppgett att man numera tycker sig märka en större medvetenhet hos försäkringsbolagen om whiplashskadornas betydelse. Förbundet har upplyst att man stöder de krav som framförts för att effektivisera hanteringen av handläggningen av trafikskadeärenden, bl.a. att man – oavsett skadans svårighet – inte skall behöva föra försäkringsfallet till Trafikskadenämnden om parterna är överens om regleringen och det finns ombud för försäkringstagaren. Över huvud taget har Försäkringsförbundet framhållit betydelsen av att det finns ombud för försäkringstagaren i skaderegleringen, och förbundet är övertygat om att även försäkringsbolagen kommer att inse vikten härav för egen del.

Enligt *Finansinspektionen* är ett problem med handläggningen av trafikskadeärenden att invaliditeten skall vara färdigutredd innan Trafikskadenämnden tar ställning i ersättningsfrågan. Det innebär att skaderegleringen många gånger drar ut på tiden, eftersom det kan dröja länge innan invaliditeten kan fastställas.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att ett flertal frågeställningar kring handläggningen av trafikskadeärenden har aktualiserats genom motionerna och vid de utfrågningar som ägt rum inför utvärderingsgruppen. Vad särskilt gäller frågan om de bedömningar som görs av försäkringsbolagets läkare och av den läkare som behandlat försäkringstagaren har kritik framförts i motionerna, liksom av Riksförbundet för Trafik- och Polioskadade, mot försäkringsbolagets läkares roll och den vikt som i allmänhet tillmätts dennes bedömning i skaderegleringen.

I sammanhanget vill utskottet peka på att Högsta domstolen nyligen i ett rättsfall gjort vissa principiella uttalanden i fråga om värderingen av de bedömningar som gjorts av försäkringsbolagets läkare och av den läkare som behandlat försäkringstagaren (se NJA 2001 s. 657). Målet gällde avgörande av orsakssambandet mellan olycksfallet och de bestående ryggbesvär som försäkringstagaren utvecklat efter en olyckshändelse. Högsta domstolen uttalade bl.a. att det ligger i sakens natur att, om orsakssambandet mellan en olycka och kroniska besvär hos den olycksdrabbade kommer under domstols prövning, domstolen måste, genom utredningen i målet, få tillgång till medicinsk sakkunskap. I många fall föreligger, liksom i det aktuella målet, uttalanden från dels en läkare som har anlitats av försäkringsbolaget, dels en läkare som har behandlat den olycksdrabbade på grund av hans aktuella symptom. Det vanliga torde vara, anförde Högsta domstolen, att försäkringsbolagets läkare inte har träffat den olycksdrabbade utan hans bedömning grundar sig på enbart skriftligt material, främst journalanteckningar.

I fall då läkarnas bedömningar i fråga om orsakssambandet skiljer sig åt, uttalade Högsta domstolen vidare, torde det rent principiellt inte finnas anledning att ge försteg åt den enes eller den andres bedömning. Att den behandlande läkaren efter olyckan träffat den olycksdrabbade får, enligt domstolen, i allmänhet anses ha mindre betydelse, om dennes aktuella status är ostridig och tvisten gäller huruvida han redan före olyckan hade besvären eller var på väg att utveckla dem. Om någon av läkarna har en speciell kompetens på det ifrågasvarande området är det naturligt att fästa särskild vikt vid hans bedömning. Ytterst blir det, enligt Högsta domstolen, emellertid avgörande vilka skäl som respektive läkare åberopar för sina slutsatser.

Generellt sett får, fortsätter Högsta domstolen, journalanteckningar från besök som den olycksdrabbade tidigare har gjort hos läkare anses utgöra ett viktigt underlag för bedömningen av huruvida patientens tidigare svagheter under alla förhållanden skulle ha medfört de symptom som visat sig efter försäkringsfallet. Ett skäl till detta är att uppgifterna lämnats och anteckningarna gjorts utan tanke på det aktuella försäkringsärendet. Samtidigt måste, enligt Högsta domstolen, beaktas att journalanteckningar kan vara behäftade med en betydande osäkerhet. Läkaren kan bl.a. ha missuppfattat eller överbetonat något patienten sagt. Osäkerheten förstärks av att journalanteckningarna kan ha upprättats med ett visst dröjsmål efter patientbesöket. Om det finns flera journalanteckningar med ett likartat innehåll bör de enligt Högsta domstolen dock kunna tillmätas ett avsevärt bevisvärde såvitt avser patientens status vid de aktuella läkarbesöken.

Högsta domstolens slutsats i det aktuella fallet blev att, fastän det föreföll ovisst huruvida den olycksdrabbade om olyckan inte hade inträffat skulle ha varit fullt arbetsför i dag, det fick anses klart mer sannolikt att hans nuvarande ryggbesvär har vållats av olyckan än att det skulle vara fråga om besvär som utvecklats oberoende av olyckan.

Utskottet har från sina utgångspunkter viss förståelse för den framförda kritiken mot försäkringsbolagets läkares roll och ansvar. Enligt utskottets

mening kan det finnas skäl att närmare belysa och överväga rutinerna för hur försäkringsbolagen bedömer den medicinska utredningen och hur värderingen i skaderegleringen sker av de bedömningar som görs av försäkringsbolagets läkare och den behandlande läkaren. Utskottet utgår från att sådana överväganden kommer till stånd inom regeringen, lämpligen i samband med att förslagen i Finansinspektionens rapport bereds vidare.

Även de andra frågor med anknytning till handläggningen av trafikskadeärenden som tagits upp i motionerna och behandlats vid de utfrågningar som ägt rum förtjänar enligt utskottets mening en närmare belysning. Utskottet utgår även här från att regeringen överväger frågorna vidare med anledning av Finansinspektionens rapport till regeringen.

Det anförda innebär att utskottet inte anser att någon omedelbar riksdagens åtgärd är påkallad med anledning av vad som anförts i motionerna L283, L323 och Sf376, och utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna.

Skadeståndsrättsliga frågor

Det allmännas skadeståndsansvar

Utskottets förslag i korthet

Motionsyrkanden som gäller det allmännas skadeståndsansvar gentemot småföretagare bör avslås. Utskottet anser att någon riksdagens åtgärd inte är påkallad. *Jämför reservation nr 5 (m, c).*

Allmän bakgrund

Den grundläggande regeln om skadeståndsansvar finns i 2 kap. 1 § skadeståndslagen (1972:207). Detta lagrum innebär att var och en som uppsåtligen eller av vårdslöshet (culpa) vållar person- eller sakskada är skyldig att ersätta skadan. Skadeståndslagen innehåller också särskilda regler om arbetsgivares s.k. principalansvar. Enligt 3 kap. 1 § är en arbetsgivare ansvarig för person- eller sakskada som vållas av arbetstagaren genom fel eller försummelse i tjänsten. Arbetsgivaren svarar också för ren förmögenhetsskada om arbetstagaren vållat skadan genom brott. Med ren förmögenhetsskada avses sådan ekonomisk skada som uppkommer utan samband med att någon lider person- eller sakskada.

Arbetsgivares principalansvar omfattar även de offentliga arbetsgivarna. Är det fråga om myndighetsutövning sträcker sig statens och kommunernas ansvar längre än andra arbetsgivares. När fel eller försummelse har begåtts vid myndighetsutövning, svarar det allmänna nämligen inte bara för person- och sakskada utan också för ren förmögenhetsskada (3 kap. 2 §).

Den 1 januari 1999 infördes en bestämmelse i 3 kap. 3 § skadeståndslagen om det allmännas ansvar för felaktig myndighetsinformation. Enligt bestäm-

melsen skall stat och kommun ersätta ren förmögenhetsskada som har orsakats en enskild medborgare genom fel eller försummelse när en myndighet lämnar felaktiga upplysningar eller råd, om det med hänsyn till omständigheterna finns särskilda skäl. Vid bedömningen av om det i det enskilda fallet finns sådana skäl skall särskilt beaktas upplysningarnas eller rådets art, deras samband med myndighetens verksamhetsområde och omständigheterna när upplysningarna eller råden lämnades. Regeln förutsätter inte att informationen har lämnats vid myndighetsutövning. Av lagförarbetena framgår att ansvaret skall kunna göras gällande endast i ett begränsat antal fall och att det är den enskilde själv som har att visa att de rekvisit som uppställs i bestämmelsen är uppfyllda, liksom att det föreligger ett adekvat orsakssamband mellan informationen och skadan samt skadans storlek m.m. (prop. 1997/98:105, bet. LU27).

Motionerna

Per Westerberg m.fl. (m) behandlar i motion L333 frågan om rättssäkerhet för småföretagare. I motionen framhålls betydelsen av att det allmänna ansvarar för råd och information som myndighetsföreträdare ger om bl.a. innebörden av gällande föreskrifter och krav beträffande en viss verksamhet, exempelvis på miljöområdet. I motionen yrkas tillkännagivande om att det allmänna bättre skall leva upp till sitt ansvar för felaktigheter som begås vid myndighetsutövning mot enskilda.

I motion N315 av Per Westerberg m.fl. (m) framhålls att en enskild, exempelvis en småföretagare, som drabbas av en oriktig myndighetsåtgärd eller fel vid myndighetsutövning inte alltid får kompensation i form av ett skäligt skadestånd. Med hänsyn härtill yrkas i motionen ett tillkännagivande om bättre rättssäkerhet för småföretagare (yrkande 2).

Siw Persson (-) betonar i motion L280 ett skärpt skadeståndsansvar för det allmänna när akter och journaler som berör enskilda försvinner i offentlig verksamhet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar motionärernas uppfattning om betydelsen av det allmännas skadeståndsansvar och vikten av effektiva och ändamålsenliga regler. Utskottet kan emellertid för närvarande inte se att några lagändringar är påkallade men utgår från att regeringen följer tillämpningen av reglerna och tar initiativ till lagändringar om det skulle visa sig erforderligt.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna L333, N315 yrkande 2 och L280.

Ersättning till butiksägare m.fl. vid arrangemang

Utskottets förslag i korthet

Motioner med krav på åtgärder för att kompensera butiksägare m.fl. som drabbas av ekonomiska skador vid offentliga arrangemang bör avslås. Utskottet anser inte att någon riksdagens åtgärd nu är påkallad.

Motionerna

Mot bakgrund av händelserna i samband med EU-toppmötet i Göteborg i juni år 2001 begärs i två motioner – L202 av Anita Sidén och Cecilia Magnusson (båda m) samt L303 av Rolf Gunnarsson (m) – åtgärder så att butiksägare, fastighetsägare m.fl. som drabbas av ekonomiska skador i samband med arrangemang av olika slag, som det allmänna svarar för, hålls skadeslösa.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill först peka på att Justitieministern den 19 juli 2001 lämnat ett skriftligt svar på ett antal frågor ställda av riksdagsledamöter om ersättning till företagare m.fl. med anledning av kravallerna i Göteborg. I svaret betonar justitieministern som självklart förhållandet att det är de som har vållat skadorna som skall ersätta dem. I den mån förövarna av skadegörelsen i Göteborg kan identifieras, lagföras och överbevisas om sin medverkan i förstörelsen är det, enligt justitieministern, alltså dessa som skall ersätta skadorna. Det får, anför justitieministern, i vanlig ordning prövas om försäkringarna täcker de aktuella skadorna. Hur denna prövning utfaller är bl.a. beroende av villkoren i de berörda försäkringsavtalen och således en sak mellan försäkringsbolagen och de försäkrade. Det är därför ännu för tidigt att ta ställning till de frågor som ställts av riksdagsledamöterna. Allmänt kan emellertid, enligt justitieministern, sägas att det i den uppkomna situationen inte finns någon generell rätt till ersättning av staten. Däremot kan ersättning betalas enligt skadeståndslagen ifall skador har vållats genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning, varvid skadeståndsanspråk normalt handläggs av Justitiekanslern. Avslutningsvis anför justitieministern att regeringen i vissa exceptionella situationer kan besluta om ersättning till enskilda som drabbats av skador, trots att det inte finns någon ersättningsskyldighet. Med hänsyn till pågående rättsprocesser och handläggning i försäkringsbolagen har regeringen inte haft anledning att ta upp den frågan.

Utskottet utgår för sin del från att regeringen följer utvecklingen av de rättsprocesser som kommit till stånd med anledning av händelserna vid toppmötet i Göteborg i juni 2001 och hur eventuella ersättningsanspråk hanteras av försäkringsbolagen samt att regeringen från skadeståndsrättsliga utgångspunkter bevakar det läge som uppkommit. Någon åtgärd från riksdagens sida kan, enligt utskottets mening, inte anses påkallad i förevarande sammanhang. Utskottet föreslår därför att riksdagens avslår motionerna L202 och L203.

Ersättning för sorg och saknad

Utskottets förslag i korthet

Ett motionsyrkande om införande av en rätt till ersättning för sorg och saknad vid nära anhörigs död bör avslås. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstagande. *Jämför reservation nr 6 (fp).*

Allmän bakgrund

Våren 2001 beslutade riksdagen ett antal ändringar i skadeståndslagen som syftade till att stärka rätten till skadestånd för ideell skada (prop. 2000/01:68, bet. LU19, rskr. 216). Bland annat infördes en regel om att nära anhöriga till den som dödas genom en skadeståndsgrundande handling får rätt till ersättning för de psykiska besvär som han eller hon åsamkas på grund av dödsfallet (se 5 kap. 2 § första stycket 3 skadeståndslagen).

Motionsyrkandet

I motion Ju450 av Johan Pehrson och Helena Bargholtz (båda fp) begärs att det i skadeståndslagen skall införas en rätt till ersättning för sorg och saknad vid nära anhörigs död (yrkande 24 delvis).

Tidigare behandling

I proposition 2000/01:68 om ersättning för ideell skada gjorde regeringen bedömningen att någon särskild ersättningspost för sorg och saknad då en nära anhörig avlidit genom en skadeståndsgrundande handling inte borde införas. I lagstiftningsärendet väcktes motionsyrkanden om att en sådan särskild rätt borde införas. Med anledning härav framhöll utskottet att de skäl som anförts till stöd för en sådan särskild rätt är att det i rättstillämpningen har krävts att de psykiska besvären skall bevisas, vilket ofta kan vara svårt och omständligt. Dessutom kan det många gånger upplevas som kränkande för en anhörig. Med en schabloniserad rätt till ersättning för sorg och saknad skulle den som inte vill underkasta sig en undersökning av de egna psykiska besvären ändå få ersättning för de starka känslor och de mer eller mindre definierbara psykiska påfrestningar som typiskt sett uppkommer vid en nära anhörigs död.

Det finns dock, anförde utskottet vidare, flera omständigheter som talar emot den av motionärerna förordade särskilda rätt till ersättning för sorg och saknad. För det första skulle en sådan rätt vara en principiell nyhet i svensk skadeståndsrätt, och en seriös bedömning av frågan bör därmed åtföljas av överväganden om en motsvarande eller liknande rätt bör finnas i andra sammanhang, exempelvis en rätt till ersättning för de känslor av ledsnad och bedrövelse som normalt följer med att ett barn skadas eller förlusten av alla ägodelar i samband med en brand. En sådan principiell nyhet inom den svenska skadeståndsrätten bör, anförde utskottet, inte införas utan att mer ingående överväganden kommer till stånd. Vidare uppkommer fråga om

skadeståndsrätten över huvud taget är ett ändamålsenligt instrument för att ge ersättning för känslor som sorg och saknad.

För det andra, fortsatte utskottet, sammanhänger det eventuella behovet av en rätt till ersättning för sorg och saknad i stor utsträckning med bevisproblemet. I den frågan erinrade utskottet om att Högsta domstolen genom en dom hösten 2000 (rättsfallet NJA 2000 s. 521) kan sägas ha infört en bevislättning för psykiska besvär som tillfogats på grund av att en nära anhörig dödats genom en uppsåtlig eller därmed jämförlig handling. Enligt utskottets bedömning är det naturligt att vid en lagstadgad rätt till ersättning i detta avseende utgå från en sådan bevislättning, och utgångspunkten bör vara att samma beviskrav gäller oavsett om skadan framkallats uppsåtligen eller av ett grovt vårdslöst eller ett enbart vårdslöst beteende. Det finns inte heller, anförde utskottet, skäl att särbehandla fall där skadeståndet är strikt. Vid en lagstadgad rätt till ersättning för psykiskt lidande till följd av att en nära anhörig dödats bör det alltså, uttalade utskottet, normalt inte krävas läkarintyg eller liknande utredning för att styrka att de psykiska besvären är att hänföra till personskada. När det inte är aktuellt att ersätta andra skadeföljder än sveda och värk bör man utan närmare utredning kunna utgå från att dessa besvär innebär en personskada. Därmed förlorar, fortsatte utskottet, också det viktigaste skälet för en rätt till ersättning för sorg och saknad sin tyngd.

Vidare pekade utskottet på att det i praktiken inte är någon större skillnad mellan en rätt till ersättning för psykiska besvär som normalt inte behöver styrkas med läkarintyg eller liknande utredning och en rätt till ersättning för sorg och saknad. De praktiska konsekvenserna att ersättningen avser psykiska besvär, och inte sorg och saknad, torde framför allt visa sig däri att en rätt i enskilda fall till ersättning utöver ett schablonbelopp fordrar en särskild utredning som påvisar ovanligt omfattande psykiska besvär.

Mot bakgrund av vad som sålunda anförts instämde utskottet i regeringens bedömning att det inte borde införas någon särskild rätt till ersättning för sorg och saknad. Motionsyrkandena med krav på införande av en sådan rätt avstyrktes, och riksdagen följde utskottet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet har inte ändrat uppfattning i frågan om det bör införas en rätt till ersättning för sorg och saknad. Motion Ju450 yrkande 24 i denna del bör därför avslås.

Ersättning för fingerade personuppgifter m.m.

Utskottets förslag i korthet

Ett motionsyrkande med krav på införande av en rätt till ersättning för personer som fått fingerade personuppgifter m.m. bör avslås. Utskottet anser att resultatet av ett utredningsuppdrag angående skydd av bevispersoner m.fl. inte bör föregripas.

Allmän bakgrund

Enligt 7 kap. 15 § sekretesslagen (1980:100) gäller sekretess bland annat i verksamhet som avser folkbokföring eller annan liknande registrering av befolkningen. Sekretessen gäller för uppgift om enskilda personliga förhållanden om det av särskild anledning kan antas att den enskilde eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs. Sekretess kan gälla för en särskilt känslig uppgift om exempelvis adoption men också för en normalt harmlös uppgift om adress som kan behöva skyddas vid personföljelse. I vissa fall kan man på förhand misstänka att en uppgift kommer att efterfrågas för att användas på ett sätt som kan vara till men för den enskilde, t.ex. att en adressuppgift används som ett led i förföljelse. Skattemyndigheten, som ansvarar för folkbokföringsregistret, har då möjlighet att föra in en s.k. sekretessmarkering i registret. Markeringen anger att särskild försiktighet bör iaktas vid bedömningen av om uppgifter om personen i fråga bör lämnas ut, eftersom uppgifterna kan omfattas av sekretess. För att markeringen skall få avsedd effekt får den regelmässigt omfatta samtliga medlemmar i den följdes hushåll.

Reglerna om kvarskrivning återfinns i folkbokföringslagen (1991:481). Enligt 16 § får en person som av särskilda skäl kan antas bli utsatt för brott, förföljelse eller allvarliga trakasserier på annat sätt, om han har flyttat eller avser att flytta, efter ansökan medges att vara folkbokförd på den gamla folkbokföringsorten i högst tre år (kvarskrivning). Kvarskrivning får även medges den utsatte personens medflyttande familj. Kvarskrivning beslutas av skattemyndigheten. Skyddet vid kvarskrivning är inriktat på att hemlighålla den följdes bostadsort och verkliga adress då skydd med stöd av sekretessreglerna bedöms otillräckligt. Den kvarskrivne är i folkbokföringen registrerad endast med adress hos den skattemyndighet som har beslutat om kvarskrivningen.

Bestämmelser om fingerade personuppgifter infördes den 1 juli 1991 och regleras i lagen (1991:483) om fingerade personuppgifter. Enligt 1 § får en person som är folkbokförd i landet medges att använda andra personuppgifter om sig själv än de verkliga (fingerade personuppgifter) om det finns en uppenbar risk att personen kan bli utsatt för särskilt allvarlig brottslighet som riktar sig mot dennes liv, hälsa eller frihet. Det krävs också att personen inte kan ges tillräckligt skydd på annat sätt. När ett medgivande att använda fingerade personuppgifter har givits registreras den som fått medgivandet med bland annat fingerat personnummer och namn i folkbokföringen. Därifrån förs de fingerade uppgifterna vidare till bland annat olika myndigheter på samma sätt som andra folkbokföringsuppgifter. Den som fått fingerade personuppgifter är folkbokförd under de nya uppgifterna på den ort där hon eller han är bosatt.

Motionsyrkandet

I motion Ju450 av Johan Pehrson och Helena Bargholtz (båda fp) begärs att personer som fått fingerade personuppgifter, sekretessmarkering i folkbokfö-

ringen eller kvarskrivning skall ha rätt till ekonomisk ersättning för de kostnader som uppkommer (yrkande 24 delvis).

Tidigare behandling

Utskottet behandlade ett motsvarande motionsyrkande våren 2001 (bet. 2000/01:LU19). I betänkandet pekade utskottet på att frågan om ersättning till enskild som fått fingerade personuppgifter behandlats i regeringens proposition 2000/01:79 om stöd till brottsoffer. I propositionen anförde regeringen att det i många fall kan vara skäligt att en person som på grund av förföljelse tvingas byta sin identitet får ekonomisk hjälp från staten. Det kan vara kostnader som har samband med byte av bostadsort eller med försäljning av en fastighet eller bostadsrätt och kostnader i samband med att den enskilde måste byta arbete. Regeringen erinrade i propositionen om att den i november 1999 beslutat att uppdra åt Rikspolisstyrelsen att i samverkan med Riksåklagaren, Kriminalvårdsstyrelsen, Domstolsverket och Brottsoffermyndigheten utarbeta ett förslag till ett nationellt handlingsprogram för skydd av vittnen, målsägande och andra bevispersoner. Uppdraget hade redovisats genom att en rapport överlämnats till regeringen den 14 december 2000. I rapporten – som benämns Nationellt handlingsprogram för skydd av bevispersoner – lämnas bl.a. ett förslag till en lag om skydd för bevispersoner. De personer som omfattas av skydd enligt lagen skall kunna erhålla ersättning för kostnader för boende, uppehälle, resor och andra liknande för programmets genomförande nödvändiga utgifter. I rapporten understryks också nödvändigheten av att samordna det skydd som föreslås i lagen med andra åtgärder såsom sekretessmarkering, kvarskrivning och fingerade personuppgifter.

Regeringen anförde i proposition 2000/01:79 att det är viktigt att frågan om ersättning till dem som är i behov av skydd behandlas uttömmande och i ett sammanhang. Detta gjordes enligt regeringen lämpligen inom ramen för den fortsatta beredningen av förslaget om det nationella handlingsprogrammet.

Utskottet kunde för sin del från skadeståndsrättsliga utgångspunkter inte se något skäl för riksdagen att ta initiativ med anledning av det då aktuella motionsyrkandet, och avstyrkte bifall till detta.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan nu konstatera att regeringen den 13 december 2001 beslutat att tillkalla en särskild utredare med uppgift att utforma ramen för ett program till skydd för bevispersoner m.fl. och föreslå den lagstiftning som behövs (dir. 2001:107). Förslaget skall utformas med utgångspunkt i Rikspolisstyrelsens rapport från den 14 december 2000 om ett nationellt handlingsprogram för skydd av bevispersoner. Utredaren skall överväga hur den personkrets som kan komma att omfattas av ett skyddsprogram skall avgränsas. Vidare skall utredaren överväga frågan om ersättning skall kunna lämnas till bevispersoner och andra personer som är i behov av skydd. Utredaren skall här ta hänsyn till vad regeringen uttalat i proposition 2000/01:79 Stöd till brottsoffer i fråga om

ersättning för de personer som medges rätt att använda fingerade personuppgifter m.m.

Enligt utskottets mening bör resultatet av utredningsuppdraget, som enligt direktiven skall slutredovisas senast den 1 september 2003, inte föregripas genom någon riksdagens åtgärd i förevarande sammanhang. Riksdagen bör därför avslå motion Ju450 yrkande 24 i denna del.

Reservationer

1. Överfallsskyddet i hemförsäkringen (punkt 1)

av Tanja Linderborg och Tasso Stafilidis (båda v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:L228.

Ställningstagande

Vi vill framhålla att det sätt på vilket försäkringsbolagen reglerar ersättningen för skador orsakade av våld mot kvinnor är av stor betydelse. Försäkringsbolagens undantag i villkoren för hemförsäkring från överfallsskyddet utgör en diskriminering mot kvinnor, eftersom det är klart vanligare att kvinnor utsätts för våld i hemmet av män än tvärtom. Härigenom legitimerar försäkringsbolagen en ordning med bristande jämställdhet som man måste skarpt reagera mot. Enligt vår mening är det av största vikt att försäkringsvillkoren tar hänsyn till och speglar mäns och kvinnors situation. Regeringen måste därför utarbeta och återkomma med förslag till riksdagen som inte gör det möjligt att i försäkringsvillkoren ha undantag från överfallsskyddet.

Vad som sålunda anförts bör riksdagen, med bifall till motion L228, som sin mening ge regeringen till känna.

2. Småföretagares försäkringsskydd (punkt 3)

av Viviann Gerdin (c) och Ana Maria Narti (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:L222.

Ställningstagande

Vi vill framhålla betydelsen av att enskilda personer och företag är skyddade mot brott, att brottsförebyggande arbete fungerar samt att brott beivras och skador orsakade genom brott ersätts. Vi kan emellertid konstatera att det inte längre är så att företag alltid kan försäkra sig mot brott som inbrott och skadegörelse. Många småföretag, särskilt i Stockholm, Göteborg och Malmö, nekas fortsatt försäkringsskydd av sina försäkringsbolag efter det att exempelvis

inbrott förövats mot företaget. Förhållandet sätter företagaren i en mycket svår situation med risk att verksamheten måste läggas ned på grund av avsaknaden av försäkringsskydd. Vi vill understryka vikten av att företagandet skyddas och uppmuntras och att staten har ett ansvar för hög rättstrygghet även för småföretagare. Enligt vår mening krävs det en utredning om försäkringsbolagens praxis i nu aktuellt avseende och om småföretagens situation, vilken skall syfta till förslag som förbättrar småföretagares försäkringsskydd.

Vad vi nu anfört bör riksdagen, med bifall till motion L222, som sin mening ge regeringen till känna.

3. Utvidgat ansvar för trafikförsäkringen (punkt 5)

av Rolf Åbjörnsson och Kjell Eldensjö (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:MJ423 yrkande 14.

Ställningstagande

Vi vill framhålla att om den obligatoriska trafikförsäkringen ges ett utökat ekonomiskt ansvar för personskador i trafiken bör det leda till att medborgarna och det allmänna får en klarare bild av de samlade kostnaderna för sådana skador. Likaså tjänas, enligt vår mening, det eftersträvansvärda syftet att hänföra verkliga kostnader till det ställe där de hör hemma. Dessutom är vi övertygade om att försäkringsbolagens intresse av att i olika former medverka till att stärka säkerheten i trafiken ökar ju större andel av de samlade skadekostnaderna som belastar försäkringen.

Även andra fördelar torde, enligt vår mening, vara att vinna med ett utökat ansvar för trafikförsäkringen, bl.a. skulle trafikförsäkringsbolagen bli direkt engagerade i rehabiliteringsverksamheten.

Vi kan konstatera att Personskadekommitténs överväganden i hithörande fråga nu är föremål för fortsatt beredning. Vår uppfattning är att beredningen bör leda till att regeringen lägger fram förslag till ändring av trafikförsäkringen i enlighet med vad som anförts i reservationen. Detta bör riksdagen, med bifall till motion MJ423 yrkande 14, som sin mening ge regeringen till känna.

4. Handläggningen av trafikskadeärenden (punkt 7)

av Tanja Linderborg (v), Tasso Stafilidis (v) och Viviann Gerdin (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:Sf376 och bifaller delvis motionerna 2001/02:L283 och 2001/02:L323.

Ställningstagande

Vid regleringen av trafikskador, särskilt de svårbedömda whiplashskadorna, hamnar ofta den trafikskadade i underläge gentemot försäkringsbolaget. Det har, enligt vår mening, att göra med att försäkringsbolaget har tillgång till fler läkare vid bedömningen och att bolagen numera sällan beviljar juridiskt ombud till den drabbade. Vi vill också peka på den beroendeställning som finns mellan försäkringsbolagets läkare och försäkringsbolaget och att denna läkares bedömning ofta får fälla avgörandet vid oenighet i bedömningen mellan honom eller henne och den behandlande läkaren. Det är också anmärkningsvärt att försäkringsbolagets läkare i sin funktion som sakkunnig inte står under tillsyn av Socialstyrelsen.

Mot denna bakgrund bör, som anförs i motion Sf376, en utredning tillsättas som uppmärksammar och ser över försäkringsbolagets egna läkares roll i skaderegleringen innefattande frågor om deras beroendeställning i förhållande till bolaget, deras medicinska ansvar och vilken vikt som i skaderegleringen tillmäts dessa läkares bedömning jämfört med de behandlande läkarnas bedömning.

Vad vi nu anfört bör riksdagen, med bifall till motion Sf376 och med anledning av motionerna L283 och L323, som sin mening ge regeringen till känna.

5. Det allmännas skadeståndsansvar (punkt 8)

av Christel Anderberg (m), Henrik S Järrel (m), Berit Adolfsson (m), Viviann Gerdin (c) och Petra Gardos (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:
Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:L333 och 2001/02:N315 yrkande 2 samt avslår motion 2001/02:L280.

Ställningstagande

Vi vill framhålla att ett välfärdssamhälle värt namnet också måste vara ett rättssamhälle som garanterar sina medborgare skydd mot kränkningar från det allmänna. Enligt vår mening synes dock offer för felaktiga myndighetsåtgärder ha hamnat vid sidan av rättvisans skydd. Det borde i ett rättsamhälle vara självklart att all felaktig myndighetsverksamhet skall föranleda att drabbade medborgare hålls skadeslösa. Det finns emellertid flera exempel på att så inte är fallet. Särskilt vill vi uppmärksamma det rättsliga skyddet för småföretagare. I dag förekommer enligt vår mening problem i detta hänseende framför allt på grund av bristande rättssäkerhet i skattefrågor och vid osund offentlig konkurrens samt när det gäller tillämpningen av miljölagstiftningen. Det kan vara fråga om felaktiga besked från myndigheten om reglers och kravs innehåll, om motstridiga beslut och beslut där det är svårt att få en uppenbar rättelse till stånd.

Med hänsyn till de brister som i dag förekommer beträffande reglerna om och tillämpningen av det allmänna skadeståndsansvar anser vi att regeringen bör vidta åtgärder i syfte att skydda företagare mot rättsövergrepp och att det allmänna bättre skall svara upp mot sitt skadeståndsansvar vid felaktiga myndighetsåtgärder.

Vad som sålunda anförts bör riksdagen, med bifall till motionerna L333 och N315 yrkande 2 samt med avslag på motion L280, som sin mening ge regeringen till känna.

6. Ersättning för sorg och saknad (punkt 10)

av Ana Maria Narti (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motion Ju450 yrkande 24 i denna del.

Ställningstagande

Jag anser att en särskild rätt till ersättning för sorg och saknad skall införas i skadeståndslagen. Det argument som väger särskilt tungt till stöd för en sådan ordning är att det i rättstillämpningen ställs krav på att de psykiska besvären skall bevisas, vilket ofta kan vara svårt och omständligt. Dessutom kan det, enligt min mening, många gånger upplevas som kränkande för en anhörig att tvingas föra särskild bevisning i sådana frågor. Med en schabloniserad rätt till ersättning för sorg och saknad kan den som inte vill underkasta sig en undersökning av de egna psykiska besvären ändå få ersättning för de starka känslor och de mer eller mindre definierbara psykiska påfrestningar som typiskt sett uppkommer vid en nära anhörigs död.

Vad som sålunda anförts bör riksdagen, med bifall till motion Ju450 yrkande 24 i denna del, som sin mening ge regeringen till känna.

Särskilda yttranden

1. Överfallsskyddet i hemförsäkringen

av Viviann Gerdin (c).

Jag kan konstatera att försäkringsbolagen i allmänhet har gjort undantag i sina villkor för hemförsäkring när det gäller överfallsskyddet för den situationen att försäkringstagaren blir utsatt för våld i hemmet av närstående. Förutsättningen för undantaget är, som jag uppfattat det, att den som utövat misshandeln eller våldtäkten är folkbokförd på samma adress som den skadedrabbade. Enligt min mening är det tveksamt om försäkringsvillkorens innebörd i dessa hänseenden verkligen nått ut till allmänheten – och särskilt kvinnorna – ordentligt. Det är ju sålunda från försäkringsrättslig synpunkt viktigt för en kvinna som bor kvar i hemmet och som hotas av sin före detta man eller sambo att denne inte längre är folkbokförd på hennes adress.

Mot denna bakgrund bör, enligt min mening, informationen om försäkringsvillkoren i berörda hänseenden förbättras, och särskilt är det viktigt att kvinnor på ett tydligt sätt informeras om innehållet i överfallsskyddet.

2. Patientskadelagen

av Tanja Linderborg (v), Rolf Åbjörnsson (kd), Tasso Stafilidis (v) och Kjell Eldensjö (kd).

Vi kan konstatera att vissa frågor kring patientskadelagen och lagens tillämpning uppmärksammats i olika sammanhang på sistone. Enligt vår mening kan invändningar riktas mot lagens utformning i vissa delar och hur lagen tillämpas. Det är därför viktigt att patientskadelagen nu skall utvärderas, och vi välkomnar därför utskottets förslag att lagen blir föremål för Riksdagens revisorers granskning. Inte minst anser vi, mot bakgrund av vad som anförs i motion L238 om blodsmittades situation, att det är viktigt att patientskadela- gens preskriptionsregler och deras tillämpning blir föremål för en utvärdering. Med hänsyn till det angelägna i ett fullgott patientskydd i detta och andra hänseenden bör, vill vi understryka, Riksdagens revisorers granskning komma i gång och leda till resultat så fort som möjligt.

3. Utvidgat ansvar för trafikförsäkringen

av Christel Anderberg (m), Henrik S Järrel (m), Berit Adolfsson (m), Viviann Gerdin (c), Ana Maria Narti (fp) och Petra Gardos (m).

Vår uppfattning är att det finns skäl att reformera trafikförsäkringen på det sätt som reservanterna till Personskadekommitténs betänkande föreslagit. Om sålunda den obligatoriska trafikförsäkringen ges ett utökat ekonomiskt ansvar för personskador i trafiken bör det leda till att medborgarna och det allmänna

får en klarare bild av de samlade kostnaderna för sådana skador. Likaså tjänas, enligt vår mening, det eftersträvarvärda syftet att hänföra verkliga kostnader till det ställe där de hör hemma. Dessutom är vi övertygade om att försäkringsbolagens intresse av att i olika former medverka till att stärka säkerheten i trafiken ökar ju större andel av de samlade skadekostnaderna som belastar försäkringen. Även andra fördelar torde, enligt vår mening, vara att vinna med ett utökat ansvar för trafikförsäkringen, bl.a. skulle trafikförsäkringsbolagen bli direkt engagerade i rehabiliteringsverksamheten.

En förändring av det nuvarande systemet i denna riktning skulle, enligt vår mening, minska antalet personskadefall, sänka samhällets kostnader för sjukvård, sjukersättningar och rehabilitering samt avlasta statens budget.

Vi har valt att framföra vår uppfattning i form av ett särskilt yttrande och avstår därför nu, i avvaktan på beredningen av Personskadekommitténs betänkande, från att reservera oss till förmån för motion MJ423 yrkande 14.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden

2001/02:L202 av Anita Sidén och Cecilia Magnusson (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ersättning till butiksinnehavare vid evenemang där staten står som värd.

2001/02:L203 av Rolf Gunnarsson (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att staten måste svara för kostnader som drabbar personer efter kravaller.

2001/02:L222 av Lena Ek och Birgitta Carlsson (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om undersökning och förbättring av de små företagens försäkringssituation i anledning av brott.

2001/02:L228 av Tanja Linderborg m.fl. (v) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag om att det i försäkringsavtal inte görs undantag i fråga om våld i hem av närstående.

2001/02:L238 av Kenneth Lantz (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av patientskadelagens preskriptionsregler.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om preskriptionsbestämmelsernas tolkning avseende blodsmittade patienter.

2001/02:L280 av Siw Persson (-) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skadestånd vid försvunna akter och journaler.

2001/02:L283 av Ann-Marie Fagerström (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en utredning om handläggningen av trafikskadeärenden, bl.a. efter whiplash-skador.

2001/02:L299 av Ulla Hoffmann m.fl. (v) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om könsdiskriminerande pensionsförsäkringar.

2001/02:L303 av Kenth Högström (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att stadga Rättsskyddsnämndens oberoende från dömande instanser och korporativa intressen.

2001/02:L305 av Kenth Högström (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att minska det korporativa inslaget i de nämnder som skall döma i försäkringsersättningsfrågor.

2001/02:L320 av Bengt-Ola Rytting m.fl. (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om rätten till ersättning vid brytandet av förment latent sjukdomar och om möjligheterna för omprövning.

2001/02:L323 av Kenth Högström (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att förkorta handläggningstiderna i trafikskadeärenden.

2001/02:L333 av Per Westerberg m.fl. (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om betydelsen av bättre rättssäkerhet för småföretagen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att skydda företagare och andra människor mot rättsövergrepp.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att skapa en situation där staten bättre än i dag tar sitt skadeståndsansvar vid rättsövergrepp.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att medverka till att förlikningsförhandlingar och skiljedomsförfarande snabbt inleds mellan staten och drabbade företagare.

2001/02:Fi234 av Tullia von Sydow (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att vidta erforderliga åtgärder för att stoppa åldersdiskriminering i försäkringsbranschen.

2001/02:Ju450 av Johan Pehrson och Helena Bargholtz (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

24. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ersättningsfrågor.

2001/02:Sf376 av Viviann Gerdin (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om de trafikskadades möjlighet att kunna erhålla ekonomisk kompensation för bestående skador.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om försäkringsläkarnas beroendeställning vid bedömning av skadeersättning.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att försäkringsläkaren inte har något medicinskt ansvar, vilket bör ses över.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skillnaderna i ansvar mellan den behandlande läkaren och försäkringsläkaren, vilket bör ses över.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av utredning i syfte att förbättra kvaliteten i skaderegleringsprocessen genom att Socialstyrelsens normer omfattar båda läkarkategorierna.

2001/02:MJ423 av Lars Gustafsson m.fl. (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

14. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av trafikförsäkringen enligt vad i motionen anförs.

2001/02:N315 av Per Westerberg m.fl. (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bättre rättssäkerhet för småföretagen.